

Aan Provinciale Staten
Statencommissie RGW

DATUM	17 december 2013	REFERENTIE	Rudolf Buis
ONS NUMMER	80F088CF	DOORKIESNUMMER	3397
NUMMER PS	2014RGW08	E-MAILADRES	Rudolf.buis@provincie-utrecht.nl
BIJLAGE	geen		

Onderwerp Statenbrief: participatie in windenergieprojecten

Voorgestelde behandeling: ter informatie

Geachte dames en heren,

Inleiding

Uw staten hebben ons college verzocht te onderzoeken op welke wijze financiële participatie van omwonenden en bedrijven in windenergie-projecten vanuit de provincie gestimuleerd kan worden teneinde het draagvlak voor deze projecten te vergroten. In deze statenbrief wordt, ter afdoening van deze motie, ingegaan op vormen van participatie en mogelijke provinciale rollen, welk standpunt het Rijk inneemt in de komende rijksstructuurvisie Wind op Land en welke acties op dit moment door de provincie zijn en worden ondernomen.

Aanleiding

Bij de behandeling van de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (PRS) in uw staten op 4 februari 2013 is de motie "Participatie in windenergieprojecten" (nr. 8) aanvaard welke ons college verzoekt te onderzoeken welke actieve, stimulerende en faciliterende rol de provincie kan vervullen bij het bereiken van financiële participatie (door omwonenden en bedrijven) in projecten voor windenergie. De mogelijkheid voor participatie in het project of lokale investering vanuit het project kan het draagvlak voor de realisatie van windenergieprojecten vergroten.

Voorgeschiedenis

Bij de behandeling van de PRS in uw staten zijn zoeklocaties voor windenergie aangegeven. De provincie heeft landelijk een realisatienorm afgesproken. Deze norm zal worden vastgelegd in de rijksstructuurvisie Wind op Land. Het realiseren van windenergieprojecten kan weerstand oproepen bij omwonenden en bedrijven. Om de realisatienorm te bereiken is draagvlak nodig bij omwonenden en bedrijven. Op 4 februari heeft u middels de motie "Participatie in windenergieprojecten" in overweging gegeven dat dit draagvlak kan worden verhoogd door omwonenden en bedrijven te laten participeren in rendement of door het inzetten van een gebiedsgericht fonds middels participatievormen.

Essentie / samenvatting

1. vormen van participatie

Onder participatie in een project kunnen twee hoofdvormen worden verstaan. Enerzijds betrokkenheid bij het plan en anderzijds (financieel) deelgenoot zijn van het plan. Participatie in de betekenis van betrokkenheid richt zich op participatie in het proces, zoals medezeggenschap, inspraak, meedenken over realisatievorm, etc. Deze vormen kunnen gaan van informatievoorziening tot voorwaardelijke burgersteun aan een project. Participatie in de betekenis van deelgenoot richt zich vooral op financiële betrokkenheid bij de rendementen, soms in combinatie met (mede)zeggenschap. In deze statenbrief wordt met name ingegaan op deze laatste hoofdvorm.

Er zijn verschillende vormen waarin omwonenden / bedrijven als deelgenoot kunnen participeren in een windpark :

- directe deelname aan het windpark. Men is mede-eigenaar en uitbater van het initiatief. Dit vraagt enige investering en bereidheid tot financieel risico. Deze vorm is veelal te vinden in verenigingsvorm waarbij een gezamenlijke groep bewoners een project exploiteren.
- financiële bijdrage aan het project, onder condities met betrekking tot het verkrijgen van een deel van het rendement. De financiële risico's zijn afhankelijk van de afgesproken condities.
- Bijdrage vanuit het project aan de omgeving middels investering in het gebied, hetzij via een regiofonds voor gebiedsontwikkeling, hetzij individueel door bijvoorbeeld een bijdrage in de energierekening van omwonenden.

Windenergieprojecten worden over het algemeen grotendeels privaat gefinancierd. Het Rijk stelt via de SDE regeling¹ wel subsidie beschikbaar. Door deze subsidie wordt wind op land economisch interessant. Over het algemeen zijn regionale overheden niet direct als financier betrokken bij windenergie projecten. Wel kunnen overheden verschillende andere stimuleringsinstrumenten inzetten en daarmee indirect het batig saldo en de uit te keren rendementen aan de financiële participanten of regiofonds.

Hierbij valt te denken aan:

- garantstellingen waardoor een lagere rente kan worden bedongen. Deze vorm is met name relevant voor exploitatie door bewonersverenigingen of kleine energiecoöperatie.
- verlenen van lening tegen lage rente.
- stimuleren of afdwingen van lokale participatie opdat het project meer eigen vermogen heeft.
- bijdragen aan verenigingen voor hun kosten bij het opzetten van de vereniging of participatiestructuren..
- bijdragen aan onderzoekskosten.

2. rijksstructuurvisie Wind op Land

De Rijksstructuurvisie Wind op Land is nog niet vastgesteld. Het concept verwijst naar de Kamermotie Van Tongeren welke het kabinet vraagt mogelijkheden tot financiële participatie te bevorderen. Het conceptvoorstel Wind op Land geeft aan dat het kabinet initiatiefnemers voor windenergieprojecten nadrukkelijk vraagt open te staan voor wensen tot financiële participatie. Er worden in het concept geen voorstellen gedaan voor het afdwingen van participatie of financiële bijdragen vanuit de (rijks)overheid.

3 inzet provincie Utrecht.

Passend in de sturingsfilosofie van de PRS ligt de planologische verantwoordelijkheid bij het realiseren van windenergieprojecten bij de gemeenten. De PRS stelt geen voorwaarden ten aanzien van (financiële) participatie bij het bieden van de planologische medewerking.

Wel hebben wij vanuit onze ambities op dit terrein een stimulerende en faciliterende rol. Deze zijn te onderscheiden in een algemene en projectgerichte inzet.

Algemene inzet

- Overleg Marktpartijen en Rijk

In het landelijke Energieakkoord is de wenselijkheid van een aanpak voor het vergroten van draagvlak aangegeven. Participatie is een van de mogelijke vormen. Mede in het kader van dit akkoord en het bestuursakkoord omtrent windenergie, is eind 2013 gestart met het komen tot een gezamenlijke handreiking/stappenplan over draagvlak en participatie. De Nederlandse Windenergie Associatie heeft dit actief opgepakt. In IPO-verband maken wij deel uit van dit overleg en ondersteunen het komen tot een dergelijke handreiking gericht op beide genoemde hoofdvormen van participatie.

In IPO-verband vindt regelmatig een analyse plaats van obstakels bij het realiseren van doelstellingen op het gebied van windenergie. Onze inbreng is mede gericht op het aangeven van gevolgen van beleidswijzigingen voor het creëren van draagvlak. Met name daar waar beleidswijzigingen gevolgen kunnen hebben voor eerder met omwonenden besproken mogelijke financiële scenario's.

¹ Stimulering Duurzame Energie (SDE). Subsidie bovenop de marktprijs om de productie van duurzame energie te stimuleren en richt zich op bedrijven en (non-profit) instellingen.

- *Rood voor Kwaliteit, gebiedsfondsen*

In de PRS zijn geen voorschriften opgenomen voor participatie om in aanmerking te komen voor planologische medewerking. Een dergelijke koppeling kan geregeld worden in een bevoegdheidsovereenkomst tussen gemeente en ontwikkelaar. De gemeente biedt daarbij planologische medewerking onder voorwaarden, bijvoorbeeld een bepaalde wijze van participatie. Dit kan een handig instrument zijn voor het realiseren van een gebiedsfonds: uit de rendementen van een project wordt een fonds gevoed voor regionale (landschaps of natuur) ontwikkeling of het aanjagen van andere duurzame initiatieven. In de praktijk leven diverse vragen over de reikwijdte van dit juridisch instrumentarium. Ter uitvoering van de PRS is het Ruimtelijk Actie Programma (RAP) opgezet. In meerdere RAP-projecten speelt een soort van "rood voor kwaliteit" principe, ook al verschillen de accenten en spelen er andere vragen. Maar binnen alle projecten spelen vragen over de haalbaarheid, het 'hoe' van de ruimtelijke afweging en over de juridische houdbaarheid van de te maken afspraken. Dit vraagstuk krijgt in het vervolg van het RAP meer aandacht. Ten behoeve van windenergieprojecten maakt het verkrijgen van inzicht op de juridische reikwijdte in relatie tot gebiedsfondsen hier deel van uit. De opgedane kennis zal verspreid worden onder gemeenten en initiatiefnemers.

- *Financiële instrumenten*

Een van de vormen om indirect de financiële participatie een hoger rendement te geven is inzet gericht op het terugdringen van investerings- en exploitatiekosten. De extra rendementen kunnen ten gunste komen voor gebiedsgerichte activiteiten of bewoners-compensatie. Momenteel zijn wij actief met twee instrumenten gericht op duurzame energie. Projecten voor windenergie kunnen hier een onderdeel van uitmaken.

o *Garantiefonds energieprojecten*

Afgelopen jaar is het provinciale garantiefonds energie ingesteld, waarbij de provincie garant staat voor leningen ten behoeve van collectieve energieprojecten van bijvoorbeeld energiecoöperaties. Uit marktconsultatie blijkt dat vooral collectieve energieprojecten zonder ondersteuning moeizaam van de grond komen. Dit betreft niet alleen windenergie, maar ook andere vormen van lokaal opgewekte energie. Het garantiefonds richt zich specifiek op lokale collectieve projecten. Aanvragen vanuit coöperaties voor windenergie zijn nog niet ingediend, maar kunnen wel aanspraak maken op de regeling.

o *Bijdragen procesondersteuning*

Professionele procesondersteuning is een essentieel onderdeel bij lokale collectieve energieprojecten. In het kader van Green Deal met het Rijk wordt onderzocht of een subsidie instrument opgezet kan worden waarbij initiatiefnemers professionele procesondersteuning kunnen inhuren.

o *Incidentele ondersteuning*

Specifiek ten behoeve van een bepaald project hebben wij middelen ingezet vanuit lopende programma's.

Projectspecifieke inzet

Door gesprekken met initiatiefnemers en gemeenten is het belang van het vergroten van draagvlak, onder andere door participatie, bij iedereen goed bekend. De mogelijke rol van financiële participatie wordt meegenomen in de uitwerking van hun businesscases. Waar nodig stimuleren wij kennisuitwisseling tussen initiatiefnemers, bewonersgroepen en gemeenten omtrent participatievormen.

Daar waar participatievormen in gesprekken tussen initiatiefnemers en gemeente actief worden opgepakt kan onze rol bescheiden zijn.

- *Houten, Meerpaal*

In Houten is sprake van een combinatie van verschillende participatievormen. Er zijn obligatieleningen welke openstaan voor iedereen en obligatieleningen met een hogere rente voor inwoners van Houten en leden van de vereniging welke het park mede ontwikkeld heeft. De hoogte van de rente is mede afhankelijk van de opbrengsten uit het park. Daarnaast stort het project een bijdrage in een duurzaamheidsfonds voor lokale projecten in de gemeente.

- *Vianen*

Onderdeel van het project ten behoeve van windturbines te Vianen is het storten van bijdragen vanuit het project in een lokaal kwaliteitsfonds. Gesprekken over dit project zijn nog gaande.

- *Amersfoort*

Amersfoort heeft twee lokale collectieven gericht op (grootschalige) windenergie: rondom knooppunt Hoevelaken en bij bedrijventerrein De Isselt. De ontwikkeling van de concepten is in de beginfase. De provincie heeft deze projecten tot op heden ondersteunt door een financiële bijdrage in de procesondersteuning en het bekostigen van radaronderzoek. In verband met hoogtebepalingen vanwege luchtverkeersradars is een haalbaarheidsonderzoek naar de effecten van radar nodig om te bepalen of windenergie een begaanbaar pad is in deze regio. De eerste uitkomsten zijn positief. Naar verwachting zullen wij, waar nodig en mogelijk, het lokale initiatief verder ondersteunen in samenwerking met de gemeente.

- *Houten, Goyerbrug*

In de PRS is een locatie langs het Amsterdam Rijnkanaal opgenomen als mogelijke locatie voor windenergie. Deze aanduiding komt overeen met de aanduiding in de gemeentelijke structuurvisie. Regelmatig is overleg met de initiatiefnemers, waaronder de wijze waarop draagvlak en participatie ingezet wordt. De insteek zoals ook gecommuniceerd naar omwoners is :

- Obligatielening. Vergelijkbaar met Houten, Meerpaal. Een hoger rendement voor omwonenden.
- Compensatie energiekosten. Een gemiddeld huishouden verbruikt 700 euro per jaar aan elektriciteitskosten. Een voorstel zal worden uitgewerkt om de bewoners in de omgeving geheel of gedeeltelijk te compenseren voor deze elektriciteitskosten. Naar verwachting zal een afstandsmaat worden gehanteerd voor de te verkrijgen vergoeding.
- Planschade. Alle eventueel ontstane planschade zal voor rekening van het project komen. Hierover zullen op individuele basis nadere afspraken met de betrokkenen worden gemaakt.
- Duurzaam energie stimuleringsfonds. Vanuit het project zal bijgedragen worden aan een lokaal fonds voor duurzame projecten. Te denken valt aan educatieve projecten tot plaatsing van zonnepanelen op de dorpshuizen.

De genoemde inzet is afgelopen jaar verder uitgewerkt. Vanuit het project wordt enige urgentie gevoeld om deze afspraken waar te kunnen maken, mede gelet op gewijzigd financieel rijksbeleid omtrent SDE en EIA (per 2014). Wij zetten in op het overeind houden van deze inzet.

Meetbaar / beoogd beleidseffect

Door financiële participatie van omwonenden en bedrijven in projecten voor windenergie of door bijdragen aan gebiedsfondsen kan de omgeving van een project meeprofiteren van de opbrengsten uit het project. Door deze verdeling in lusten & lasten kan het draagvlak voor projecten toenemen en daarmee de kans vergroten op het bereiken van de provinciale ambitie met betrekking tot windenergie

Financiële consequenties

Geen, anders dan inzet van middelen conform de desbetreffende afzonderlijke programmabudgetten.

Kanttekeningen

De provincie zal, mede gelet op de ingezette sturingsfilosofie, het bieden van financiële participatie niet afdwingen. Zowel de gemeente als de initiatiefnemer blijven bevoegd over de organisatievorm en inzet van participatie bij een project voor windenergie. Onze inbreng is gericht op stimuleren en faciliteren.

Vervolgprocedure/voortgang

De provincie zal het belang van participatie bij ieder project blijven benadrukken en waar mogelijk inzet van participatie ondersteunen.

Bijlagen

geen

Concreet voorliggende vraag aan Statencommissie / Provinciale Staten

Kennis te nemen van deze brief.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

De voorzitter,
De secretaris,